

Тригубченко Антон Вікторович

аспірант кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу

Інституту права та суспільних відносин

ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

Tryhubchenko Anton

Postgraduate of the Department of International Relations and Political Consulting

Institute of Law and Public Relations of

Open International University of Human Development “Ukraine”

ORCID: 0000-0001-7605-1603

DOI: 10.25313/2617-572X-2024-6-9975

ФІНАНСОВІ РИЗИКИ ТА ЇХ УПРАВЛІННЯ В КОРПОРАТИВНОМУ СЕКТОРІ

FINANCIAL RISKS AND ITS MANAGEMENT IN THE CORPORATE SECTOR

Анотація. Вступ. Стаття присвячена аналізу корпоративних ризиків та методів їх управління. Корпоративна діяльність завжди пов'язана з ризиками, які виникають у зв'язку з різноманітними факторами зовнішнього середовища. Основними категоріями корпоративних ризиків є ризик валютних курсів, ризик процентних ставок, ризик цін на сировину, кредитний ризик, ризик ліквідності, операційний ризик та політичний ризик.

З метою зменшення впливу цих ризиків на фінансове становище підприємств використовуються різноманітні методи управління фінансовими ризиками. Одним із найпоширеніших методів є використання фінансових деривативів, таких як ф'ючерси, опціони, свопи тощо. Вони дозволяють підприємствам зменшити вплив зміни цін на фінансові і сировинні активи на їхні фінансові результати.

Крім того, підприємства можуть зменшити ризики за допомогою страхування, резервування, диверсифікації портфеля та фінансового планування. Страхування дозволяє покрити фінансові збитки, пов'язані з виникненням небажаних подій, таких як природні катастрофи або непередбачені економічні зміни. Резервування полягає в накопиченні фінансових ресурсів для покриття можливих збитків у майбутньому.

Диверсифікація портфеля дозволяє розподілити ризики між різними видами активів, що допомагає зменшити загальний ризик і збільшити стійкість портфеля до змін на ринку. Фінансове планування, в свою чергу, дозволяє підприємствам заздалегідь розрахувати можливі фінансові ризики і прийняти відповідні заходи для їхнього управління.

Мета. Метою дослідження є розкриття концептуальних підходів до управління ризиками, оскільки це є важливою складовою стратегії кожної корпорації і дозволяє забезпечити фінансову стійкість та успішність її діяльності в умовах невизначеності та нестабільності економічного середовища та високої конкуренції на ринку. Тому підприємства повинні постійно аналізувати свої фінансові ризики і вчасно вживати необхідні заходи для їхнього зменшення. У контексті аналізу корпоративних ризиків автором використано широкий спектр джерел, що охоплюють як класичні роботи у галузі корпоративних фінансів, так і останні наукові дослідження у цій області.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) наукові статті та публікації в журналах, присвячені темі фінансових ризиків та їх управління в корпоративному секторі; 2) фінансові звіти підприємств з різних галузей, які містять інформацію про рівень ризиків та заходи їх управління; 3) наукові дослідження та аналізи, що розглядають вплив економічних та фінансових факторів на діяльність підприємств та їхню фінансову стійкість; 4) звіти та аналізи відомих фінансових агентств та консалтингових компаній щодо тенденцій управління фінансовими ризиками в корпоративному секторі.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: теоретичного узагальнення та групування, аналізу фінансової звітності: дослідження фінансових ризиків може включати аналіз фінансової звітності корпорацій для виявлення показників, які свідчать про наявність ризиків, таких як зростання боргового навантаження, погіршення показників ліквідності тощо, кейс-стаді: вивчення конкретних випадків корпоративних фінансових криз або успіхів управління ризиками може дати глибше розуміння того, як ризики виникають і як їх можна ефективно управляти, статистичного аналізу: використання статистичних методів для аналізу фінансових даних може допомогти виявити зв'язки між різними змінними та рівнем ризику, складання сценаріїв: розробці різних можливих сценаріїв, які можуть

вплинути на фінансове становище корпорації, і оцінці їхнього впливу на рівень ризику, дослідженні літератури та аналізу даних: проведення огляду літератури щодо фінансових ризиків та їх управління, а також аналіз наявних статистичних даних може надати цінну інформацію про тенденції та стратегії управління ризиками в корпоративному секторі.

Результати. У статті виявлено, що розуміння та ефективне управління фінансовими ризиками в корпоративному секторі є критично важливими для забезпечення стійкості та успішності підприємств. Здійснений аналіз показав, що існує безліч чинників, що призводять до виникнення фінансових ризиків, включаючи зміни в економічному середовищі, конкурентні тиски, зміни в регулюючих політиках та інші. Дослідження також підтвердило, що ефективне управління ризиками може бути досягнуте шляхом використання різноманітних стратегій, включаючи диверсифікацію портфеля, застосування фінансових інструментів забезпечення, вдосконалення систем управління ризиками та інші.

Таким чином, стаття розкриває важливість розуміння та ефективного управління фінансовими ризиками в корпоративному секторі, а також надає рекомендації щодо можливих стратегій управління цими ризиками для забезпечення стійкості та успішності підприємств.

Перспективи. Для подальших наукових досліджень пропонується звернути увагу на розвиток і вдосконалення методів управління фінансовими ризиками в корпоративному секторі. Особливий акцент можна зробити на розробці нових стратегій управління ризиками, які враховують сучасні тенденції та виклики, що стоять перед підприємствами. Дослідження може також спрямуватися на вивчення впливу нових технологій, ринкових трендів та регуляторних змін на фінансові ризики та шляхи їхнього управління. Крім того, важливим напрямком є розробка та вдосконалення методів аналізу фінансових ризиків, включаючи розробку нових підходів до оцінки ризиків, моделювання сценаріїв та прогнозування їхнього впливу на фінансовий стан підприємств. Це дозволить підвищити ефективність прийняття управлінських рішень та зменшити вплив фінансових ризиків на діяльність підприємств. Отже, подальші дослідження мають потенціал для збагачення теоретичного та практичного розуміння фінансових ризиків та розробки нових методів їх управління, що сприятиме підвищенню фінансової стійкості та конкурентоспроможності корпоративного сектору.

Ключові слова: фінансовий ризик, диверсифікація портфеля, глобалізація, дериватив, фінансове планування, управління, стратегія, хеджування, страхування, прогнозування.

Summary. Introduction. The article is devoted to the analysis of corporate risks and methods of their management. Corporate activities are always associated with risks arising from various environmental factors. The main categories of corporate risks are currency exchange rate risk, interest rate risk, commodity price risk, credit risk, liquidity risk, operational risk and political risk.

In order to reduce the impact of these risks on the financial position of enterprises, various methods of financial risk management are used. One of the most common methods is the use of financial derivatives, such as futures, options, swaps, etc. They allow companies to reduce the impact of changes in the prices of financial and commodity assets on their financial results.

In addition, businesses can mitigate risks through insurance, reserves, portfolio diversification, and financial planning. Insurance helps cover financial losses associated with the occurrence of undesirable events, such as natural disasters or unforeseen economic changes. Provisioning is the accumulation of financial resources to cover possible losses in the future.

Portfolio diversification allows you to distribute risks among different types of assets, which helps to reduce overall risk and increase the portfolio's resilience to market changes. Financial planning, in turn, allows companies to calculate possible financial risks in advance and take appropriate measures to manage them.

Purpose. The purpose of the study is to disclose conceptual approaches to risk management, since it is an important component of each corporation's strategy and allows ensuring financial stability and success of its activities in an uncertain and unstable economic environment and highly competitive market. Therefore, companies should constantly analyze their financial risks and take the necessary measures to mitigate them in a timely manner. In the context of corporate risk analysis, the author used a wide range of sources covering both classic works in the field of corporate finance and the latest scientific research in this area.

Materials and methods. The research materials are: 1) scientific articles and publications in journals on financial risks and their management in the corporate sector; 2) financial reports of enterprises from various industries containing information on the level of risks and measures to manage them; 3) scientific research and analyses that consider the impact of economic and financial factors on the activities of enterprises and their financial stability; 4) reports and analyses of well-known financial agencies and consulting companies on trends in financial risk management in the corporate sector.

In the course of the study, the following scientific methods were used: theoretical generalization and grouping, analysis of financial statements: the study of financial risks may include analysis of corporate financial statements to identify indicators that indicate the presence of risks, such as increased debt burden, deterioration of liquidity indicators, etc.).

Results. The article reveals that understanding and effective management of financial risks in the corporate sector is critical to ensuring the sustainability and success of enterprises. The analysis showed that there are many factors that lead to financial risks, including changes in the economic environment, competitive pressures, changes in regulatory policies, and others. The study also confirmed that effective risk management can be achieved through the use of various strategies, including portfolio diversification, the use of financial collateral instruments, improvement of risk management systems, and others.

Thus, the article reveals the importance of understanding and effectively managing financial risks in the corporate sector, and provides recommendations on possible strategies for managing these risks to ensure the sustainability and success of enterprises.

Discussion. For further research, it is proposed to pay attention to the development and improvement of financial risk management methods in the corporate sector. Particular emphasis could be placed on the development of new risk management strategies that take into account current trends and challenges faced by enterprises. The research could also focus on the impact of new technologies, market trends, and regulatory changes on financial risks and how they are managed. In addition, an important area is the development and improvement of financial risk analysis methods, including the development of new approaches to risk assessment, scenario modeling, and forecasting their impact on the financial condition of enterprises. This will improve the efficiency of management decision-making and reduce the impact of financial risks on the activities of enterprises. Therefore, further research has the potential to enrich the theoretical and practical understanding of financial risks and develop new methods of their management, which will help to increase the financial stability and competitiveness of the corporate sector.

Key words: financial risk, portfolio diversification, globalization, derivative, financial planning, management, strategy, hedging, insurance, forecasting.

Постановка проблеми. Сучасні умови ринкової конкуренції відзначаються глибокими змінами в умовах праці та винагороді працівників. Глобалізація економіки та зростання конкурентного тиску призводять до постійної необхідності змін у заохочувальних програмах для працівників, які працюють за основним місцем роботи. Введення інноваційних підходів у довгострокових виробничих відносинах між працівником і роботодавцем допомагає останньому реалізувати позитивну соціальну політику, зокрема збільшення винагороди за працю як основного джерела доходу працівників та стимулу для підвищення ефективності функціонування підприємства.

Винагороди, які нараховуються та виплачуються персоналу, сприяють зближенню інтересів працівників та власників у реалізації програм розвитку підприємства з метою збільшення його прибутку. Проте, управління витратами на винагороди працівників виявляється складним завданням, оскільки вони змінюються в часі та відображають динаміку економічних та організаційних процесів на підприємстві. Це вимагає постійного перегляду і адаптації стратегій управління цими витратами до нових умов.

Більшість підприємств, як вітчизняних, так і іноземних, активно переосмислюють свої підходи до винагороди працівників у зв'язку зі зміною соціальних, економічних та ринкових умов. Це ставить перед менеджментом підприємств необхідність визначення ролі та місця витрат на винагороду працівників у системі аналізу, бухгалтерського та управлінського обліку, а також в розробці ефективних стратегій управління цими витратами для забезпечення стійкого розвитку підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у формування базових положень та концепцій корпоративних фінансів зроблено як вітчизняними, так і зарубіжними дослідниками. Американські автори Р. Брілі, С. Майерс та Ф. Аллен [1] розглядають основні принципи корпоративних фінансів, які є фундаментальними для розуміння цієї галузі. Дж. С. Халл [2] досліджує опціони, фьючерси та інші похідні інструменти, що є важливими для сучасного фінансового менеджменту. Е. Брігем та М. Ерхардт [3] у своїй праці охоплюють теорію та практику фінансового управління.

Дослідження Р. С. Мертон [4] надає важливу інформацію щодо ціноутворення корпоративного боргу та ризикової структури відсоткових ставок. П. Жоріон [5] пропонує нові підходи до управління фінансовими ризиками за допомогою стратегії «Value at Risk». С. Калп [6] розглядає мистецтво управління підприємницькими ризиками та створення вартості.

Н. Н. Таліб [7] аналізує вплив вкрай малоімовірних подій на фінансові ринки, що є важливим для розуміння ризиків. Т. Копленд, Дж. Ф. Вестон та К. Шастри [8] досліджують фінансову теорію та корпоративну політику, що допомагає в прийнятті стратегічних рішень. Т. Дж. Лінсмейер та Н. Д. Пірсон [9] пропонують вступ до концепції «Value at Risk» для вимірювання ризиків.

Ф. Модільяні та М. Х. Міллер [10] у своїй класичній праці розглядають вартість капіталу та корпоративне фінансування, що є основою для багатьох сучасних досліджень. Л. Гітман та Ч. Зуттер [11] представляють принципи фінансів, які є важливими для розуміння фінансових механізмів. С. А. Росс, Р. У. Вестерфілд та Б. Дж. Джордан [12] надають базові знання з корпоративних фінансів.

П. Ф. Крістенсен, І. МакКензі та М. Е. Юнгблут [13] аналізують стратегічне управління для створення конкурентних переваг. Е. І. Альтмен, Р. Х. Хабібуллін, М. Лебон та М. Балтзер [14] досліджують предиктивні моделі банкрутства, що є важливими для оцінки фінансової стабільності компаній. Дж. Даффі та Г. Шін [15] розглядають теорію і практику корпоративних фінансів.

У. Шафер, К. Міллер та А. Неміровські [16] пропонують сучасний підхід до корпоративних фінансів, що включає теорію і практику. М. Девіс та Д. Хартвік [17] аналізують фінансовий менеджмент, що є важливим для ефективного управління фінансами компаній. М. Петерсен [18] розглядає теорію та практику управління портфелем.

Ф. С. Хілліер та С. А. Росс [19] досліджують управління корпоративними фінансами, що включає в себе сучасні методи та підходи. Р. С. Каплан та Д. П. Нортон [20] пропонують збалансовану систему показників для перетворення стратегії в дію, що є важливим для стратегічного управління.

Проте, під час проведення аналізу літератури з управління фінансовими ризиками виявлено багато актуальних питань, які потребують подальшого вивчення та уваги.

Метою статті є розкриття концептуальних підходів до управління ризиками, оскільки це є важливою складовою стратегії кожної корпорації і дозволяє забезпечити фінансову стійкість та успішність її діяльності в умовах невизначеності та нестабільності економічного середовища та високої конкуренції на ринку. Тому підприємства повинні постійно аналізувати свої фінансові ризики і вчасно вживати необхідні заходи для їхнього зменшення. У контексті аналізу корпоративних ризиків автором використано широкий спектр джерел, що охоплюють як класичні роботи у галузі корпоративних фінансів, так і останні наукові дослідження у цій області.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) наукові статті та публікації в журналах, присвячені темі фінансових ризиків та їх управління в корпоративному секторі; 2) фінансові звіти підприємств з різних галузей, які містять інформацію про рівень ризиків та заходи їх управління; 3) наукові дослідження та аналізи, що розглядають вплив економічних та фінансових факторів на діяльність підприємств та їхню фінансову стійкість; 4) звіти та аналізи відомих фінансових агентств та консалтингових компаній щодо тенденцій управління фінансовими ризиками в корпоративному секторі.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: теоретичного узагальнення та групування, аналізу фінансової звітності: дослідження фінансових ризиків може включати аналіз фінансової звітності корпорацій для виявлення показників, які свідчать про наявність ризиків, таких як зростання боргового навантаження, погіршення показників ліквідності тощо, кейс-стаді: вивчення конкретних випадків корпоративних фінансових криз або успіхів управління ризиками може дати глибше розуміння того, як ризики виникають і як їх можна ефективно управляти, статистичного аналізу: використання статистичних методів для аналізу фінансових даних може допомогти виявити зв'язки між різними змінними та рівнем ризику, складання сценаріїв: розробці різних можливих сценаріїв, які можуть вплинути на фінансове становище корпорації, і оцінці їхнього впливу на рівень ризику, дослідженні літератури та аналізу даних: проведення огляду літератури щодо фінансових ризиків та їх управління, а також аналіз наявних статистичних даних може надати цінну інформацію про тенденції та стратегії управління ризиками в корпоративному секторі.

Виклад основного матеріалу. Фінансові ризики є невід'ємною складовою будь-якої діяльності підприємства, особливо у сучасних умовах високої волатильності ринків та економічної нестабільності. Управління цими ризиками є критично важливим

для забезпечення фінансової стійкості та успішного функціонування корпорацій. Фінансові ризики в корпоративному секторі — це можливість зазнати збитків в результаті невдалих фінансових стратегій або інших зовнішніх факторів, які впливають на фінансовий стан підприємства. Фінансові ризики включають в себе набір потенційних загроз, які можуть виникнути внаслідок змін у фінансовому середовищі, ринкових умовах, процесах або подіях.

Доцільно визначити основні види фінансових ризиків [9]:

1. Ринковий ризик;
2. Кредитний ризик;
3. Ризик ліквідності;
4. Операційний ризик;
5. Політичний ризик.

Фактори, що впливають на фінансові ризики корпорацій:

- Економічні умови: економічний зріст, рецесія, інфляція, безробіття і т.д.
- Глобалізація: зростання міжнародної торгівлі та інвестицій, валютні коливання.
- Політичні події: зміни у владі, законодавстві, регулюванні.
- Технологічні зміни: інновації, автоматизація, ризики кібербезпеки.
- Фінансові ринки: коливання цін на фондовому ринку, ринку валют, ринку товарів [4].

Врахування цих факторів є важливим для ефективного управління фінансовими ризиками корпорацій та мінімізації можливих збитків [5]. Процес управління фінансовими ризиками можна розподілити за наступними кроками:

1. Ідентифікація ризиків. Перший крок у управлінні фінансовими ризиками полягає в ідентифікації ризиків, з якими може зіткнутися корпорація. Цей процес включає в себе:

- Аналіз зовнішнього середовища та внутрішніх процесів підприємства для виявлення потенційних загроз.
- Визначення конкретних фінансових ризиків, їх джерел та можливих наслідків для підприємства.

2. Оцінка ризиків. Після ідентифікації ризиків необхідно оцінити їх вплив на фінансовий стан підприємства. Оцінка ризиків допомагає визначити ймовірність та потенційні збитки від кожного конкретного ризику. Методи оцінки можуть включати кількісні моделі, статистичні аналізи, експертні оцінки тощо.

3. Мінімізація ризиків. Після оцінки ризиків, корпорація розробляє стратегії для зменшення чи уникнення негативних наслідків цих ризиків [10]. Це може включати такі дії, як:

- Впровадження політик та процедур для уникнення ризиків.
- Використання фінансових інструментів для зменшення впливу ризиків на підприємство.
- Диверсифікація портфеля активів для розподілу ризиків.

4. Трансфер ризиків. Іноді підприємства вирішують перенести частину фінансових ризиків на інших учасників ринку шляхом укладання страхових угод, укладання договорів про форвардні чи опціонні угоди або інших фінансових інструментів [6].

5. Моніторинг та аналіз ризиків. Управління фінансовими ризиками — це постійний процес, який потребує постійного моніторингу та аналізу [3]. Підприємство повинно регулярно оновлювати свої стратегії управління ризиками, враховуючи зміни в зовнішньому середовищі та внутрішніх умовах. Моніторинг ризиків дозволяє вчасно виявляти нові ризики та адекватно реагувати на них, забезпечуючи фінансову стійкість підприємства.

В якості інструментів управління фінансовими ризиками корпорації використовують:

1. Фінансові деривативи — це контракти, чия вартість базується на ціні базового активу, такого як валюта, акція, товар або процентна ставка. Вони дозволяють підприємствам захистити себе від ризиків зміни цін, валютних курсів та процентних ставок.

Ф'ючерси: Це контракти, за допомогою яких покупець зобов'язується купити, а продавець зобов'язується продати йому базовий актив в певній кількості, за фіксованою ціною на конкретну дату в майбутньому. Наприклад, компанія може укласти ф'ючерсний контракт на купівлю 1000 барелів нафти за 100 доларів/барель на певну дату в майбутньому.

Опціони: Опціон дає покупцю право, але не обов'язок купити, при цьому зобов'язує

продавця продати певний актив за певною ціною на певну дату. Наприклад, компанія, що займається експортно-імпортними операціями, може купити опціон на купівлю валюти за фіксованою ціною, щоб захистити себе від зростання вартості цієї валюти внаслідок можливої ескалації торгівельних відносин між країнами.

Доцільно проаналізувати Таблицю 1, в якій наведені особливості ф'ючерсних та опціонних контрактів. Це дозволить більш чітко зрозуміти відмінності між цими фінансовими інструментами, а також ідентифікувати для яких самих цілей буде доцільно використовувати кожен з цих видів контрактів в залежності від конкретної фінансової цілі, толерантності до ризику, а також інших критеріїв.

2. Страхування — дозволяє підприємствам перенести частину фінансових ризиків на страхові компанії [1]. Це може включати наступні види страхування:

Страхування від ризику збитків внаслідок природних катастроф: Підприємства можуть страхувати свої активи від ризику збитків, спричинених природними катастрофами, такими як землетруси, повені, урагани тощо. Наприклад, підприємство, яке має великий склад або виробничу площу в зоні землетрусної активності, може укласти страховий поліс на випадок збитків, завданих землетрусом.

Страхування від втрати виробничої потужності: Підприємства можуть страхувати свою виробничу потужність від ризику виникнення проблем, що

Таблиця 1

Порівняльні характеристики основних видів деривативів

Особливість	Контракт на ф'ючерси	Контракт на опціони
Зобов'язання	Як покупець, так і продавець зобов'язані виконати угоду.	Зобов'язання виконувати угоду лежить лише на продавці, якщо покупець вирішить використати свою опцію. Покупець має право, але не зобов'язання виконувати угоду.
Ризик	Вищий ризик через зобов'язання купувати/продавати за узгодженою ціною, незалежно від ринкових умов.	Обмежений ризик для покупця, але потенційно необмежений ризик для продавця.
Прибуток	Потенційно необмежені можливі прибутки і збитки як для покупця, так і для продавця.	Обмежений ризик для покупця, але потенційно необмежені прибутки для продавця.
Ринок	Торгується на організованих біржах.	Торгується як на організованих біржах, так і на позабіржовому ринку (ОТС).
Рух цін	Ціни на ф'ючерси рухаються разом з ціною базового активу.	Ціни на опціони впливають на цінові рухи базового активу, а також інші фактори, такі як часовий розпад, волатильність та процентні ставки.
Початкові витрати	Початкові вимоги до маржі зазвичай нижчі, ніж вартість покупки опціонів.	Премії за опціони зазвичай нижчі, ніж вартість вступу в еквівалентну позицію на ф'ючерси.
Термін дії	Контракти на ф'ючерси мають конкретну дату закінчення.	Контракти на опціони мають термін дії, але також мають цінові рівні, які вказують, коли можна виконати опціон.
Гнучкість	Менше гнучкості, оскільки обидві сторони заблоковані в контракті.	Більш гнучкі, оскільки у покупця є право, але не зобов'язання виконувати опцію.
Приклади	Ф'ючерси на сільськогосподарську продукцію, енергетичні ф'ючерси, ф'ючерси на індекси акцій.	Опціони на акції, індекси акцій, товари, валюти та процентні ставки.

Джерело: узагальнено автором на основі даних [21]

можуть призвести до припинення виробництва або скорочення його обсягу. Наприклад, страхування може покривати втрати, пов'язані зі збоєм у роботі обладнання, аварією на виробництві або іншими подіями, що можуть спричинити припинення виробництва.

Страхування валютних ризиків: Підприємства, які здійснюють міжнародну торгівлю або мають операції в іноземних валютах, можуть страхувати свої фінансові позиції від валютних ризиків. Наприклад, компанія може укласти страховий поліс, щоб захистити себе від негативного впливу зміни валютних курсів на її фінансові результати.

Страхування кредитних ризиків: Підприємства, які мають борги або надають кредити своїм клієнтам, можуть страхувати свої фінансові позиції від ризику невиконання кредитів або втрати від неплатоспроможності клієнтів. Наприклад, банк може укласти страховий поліс, щоб захистити себе від можливих втрат, пов'язаних з невиконанням кредитів своїми клієнтами [2].

Резервування — ще один спосіб управління фінансовими ризиками, що передбачає виділення коштів на покриття можливих збитків у майбутньому. Резервування дозволяє підприємствам зменшити вплив негативних подій на їх фінансовий стан.

3. **Диверсифікація портфеля** — полягає в розподілі інвестицій між різними видами активів та ринків з метою зменшення загального ризику [8]. Це дозволяє підприємствам зменшити ймовірність втрат у випадку негативного впливу певних ринкових умов або подій.

Акції: Інвестування в акції різних компаній різних секторів економіки та регіонів дозволяє розподілити ризик із зменшенням впливу негативних подій на конкретний сектор чи компанію. Наприклад,

якщо один сектор економіки зазнає спаду, то інші можуть залишитися стійкими або навіть зростати.

Облігації: Інвестування в облігації різних емітентів, таких як урядові, корпоративні чи муніципальні облігації, з різними строками викупу та рівнями кредитного ризику. Різні типи облігацій можуть реагувати по-різному на ринкові умови, тому їх розподіл дозволяє зменшити загальний ризик портфеля.

Нерухомість: Інвестування в нерухомість, таку як комерційна або житлова, в різних регіонах чи країнах. Ринок нерухомості може реагувати на різні фактори, такі як ринкова кон'юнктура, місцеві економічні умови, політична ситуація тощо. Розподіл інвестицій в нерухомість допомагає зменшити ризик залежності від конкретного регіону чи типу нерухомості.

Сировина: Інвестування в різні види сировини, такі як нафта, золото, срібло, зерно тощо. Ціни на сировину можуть коливатися в залежності від різних факторів, таких як попит і пропозиція, геополітична ситуація, кліматичні умови тощо. Розподіл інвестицій в різні види сировини допомагає зменшити ризик залежності від цінних коливань конкретної сировини.

В якості прикладу розглянемо на рис. 1 класичний інвестиційний портфель, в якому капітал розподілений між чотирма основними класами активів в однакових пропорціях.

Як правило, під час фінансової кризи, або періоду нестабільності в економіці одна класи активів демонструють зростання, в той час як інші — навпаки, падають в ціні. Однак, на довгостроковому горизонті (від 10 років) всі класи активів зростають. А тому диверсифікований портфель згладжує криву доходності, роблячи портфель менш вола тильним, одна при цьому забезпечує довгостроковий інвестиційний дохід.

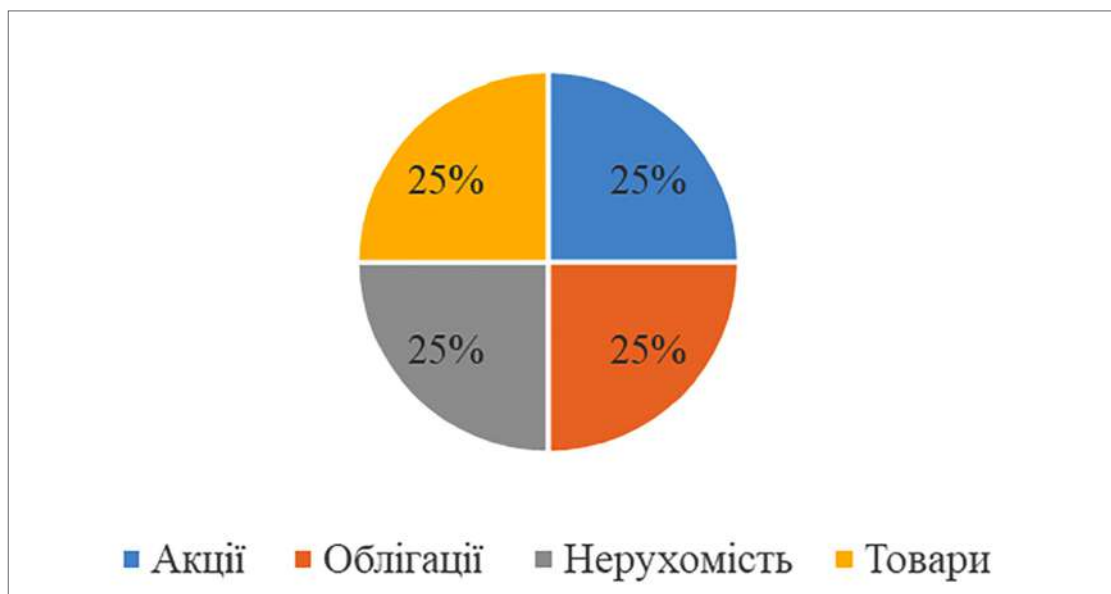

Рис. 1. Приклад диверсифікації інвестиційного портфеля між різними класами активів
Джерело: сформовано автором на основі даних [22]

4. Фінансове планування та прогнозування дозволяє підприємствам визначити потенційні фінансові ризики та розробити стратегії для їх управління. Це включає в себе аналіз фінансових звітів, проведення фінансових моделювань та сценарних аналізів, а також розробку бюджетів та планів дій для мінімізації ризиків.

Аналіз фінансових звітів:

- Баланс: Аналіз структури активів та зобов'язань, ліквідності, платоспроможності.
- Звіт про прибутки та збитки: Визначення рентабельності, прибутку, розходів.
- Звіт про зміни власного капіталу: Аналіз капіталу, розподіл прибутку, зміни в структурі власного капіталу.

Фінансове моделювання та сценарний аналіз:

- Прогнозні моделі: Розробка математичних моделей для прогнозування фінансових показників на основі різних сценаріїв.
- Сценарійний аналіз: Визначення впливу різних факторів та подій на фінансовий стан підприємства.

Розробка бюджетів та планів дій:

- Бюджетування: Визначення фінансових цілей та завдань на майбутнє період.
- Планування дій: Розробка конкретних стратегій, заходів та рекомендацій для зменшення фінансових ризиків.

Фінансове планування та прогнозування дозволяє підприємствам активно управляти своїми фінансовими ризиками, мінімізувати втрати та забезпечувати стабільність у довгостроковій перспективі.

Ці інструменти управління фінансовими ризиками допомагають корпораціям ефективно управляти різноманітними фінансовими загрозами та забезпечити стійкість свого бізнесу в змінному економічному середовищі.

Доцільно навести, приклади успішного управління фінансовими ризиками корпорацій:

1. Toyota Motor Corporation:

Ідентифікація ризиків: Toyota ідентифікує ризики, пов'язані зі змінами валютних курсів, цін на сировину та процентних ставок, а також політичні ризики у регіонах, де вона здійснює свою діяльність.

Мінімізація ризиків: Компанія використовує фінансові деривативи для захисту від валютного ризику та ризику цін на сировину. Вона також диверсифікує свої виробничі майданчики та постачальницьких ланцюги, щоб зменшити вплив можливих збитків від негативних подій.

2. Procter & Gamble:

Ідентифікація ризиків: P&G активно вивчає ринкові та валютні ризики, а також ризики, пов'язані зі змінами цін на сировину та енергію.

Мінімізація ризиків: Компанія використовує фінансові деривативи для захисту від валютного ризику та ризику цін на сировину. Вона також укладає договори на постачання сировини на довгострокових умовах, щоб зафіксувати ціни та зменшити вплив змін цін на її виробництво.

3. Apple Inc.:

Ідентифікація ризиків: Apple ідентифікує ризики, пов'язані з валютними коливаннями, ринковими змінами та політичними подіями у різних країнах.

Рис. 2. Дохідність акцій за останні 5 років

Джерело: розроблено автором на основі даних [23]

Мінімізація ризиків: Компанія використовує фінансові деривативи для захисту від валютного ризику, диверсифікує свої постачальницькі ланцюги та інвестує в стабільні активи, щоб зменшити вплив ризиків на свою діяльність.

Завдяки успішному плануванню фінансових ризиків, перелічені вище компанії продемонстрували зростання вартості їх акції впродовж останніх 5 років. Як бачимо з рис. 2, цей період охоплює в тому числі пандемію Covid-19, коли бізнес по всьому світу вимушений був призупиняти свою діяльність, або щонайменше обмежувати виробничі потужності. Правильні та своєчасні рішення на рівні топ менеджменту сприяли кращій стійкості в умовах високої невизначеності та подальшому росту бізнесу в після пандемічний період.

Дані приклади демонструють ефективність різноманітних стратегій управління фінансовими ризиками, які дозволяють корпораціям забезпечити стійкість та успішність своєї діяльності в умовах невизначеності та змінного економічного середовища.

Кредитний рейтинг компаній — це оцінка фінансової стабільності та надійності платежів підприємства. Ця оцінка дозволяє інвесторам, кредиторам та іншим зацікавленим сторонам зрозуміти рівень ризику,

пов'язаного з інвестуванням у цю компанію або наданням їй кредиту. Хто присвоює кредитні рейтинги:

Міжнародні рейтингові агентства: Найбільш відомі з них — Standard & Poor's (S&P), Moody's та Fitch Ratings. Ці агентства аналізують фінансову звітність компанії, її кредитну історію, конкурентоспроможність, ринкову позицію та інші фактори, щоб визначити її кредитний рейтинг.

Національні кредитні бюро: Багато країн мають національні кредитні бюро, які збирають інформацію про кредитну історію компаній і присвоюють їм кредитні рейтинги. Наприклад, у США таким бюро є Dun & Bradstreet, Experian, Equifax.

Критерії присвоєння кредитного рейтингу компанії:

Фінансові показники: Рейтингові агентства аналізують фінансові звіти компанії, включаючи її доходи, прибуток, ліквідність, заділ, зобов'язання та інші показники. Вони визначають фінансову стабільність та здатність компанії виплачувати свої борги.

Кредитна історія: Агентства аналізують кредитну історію компанії, її здатність вчасно виплачувати кредити та виконувати фінансові зобов'язання.

Ринкова позиція: Оцінюється ринкова позиція компанії, її конкурентоспроможність, доля ринку,

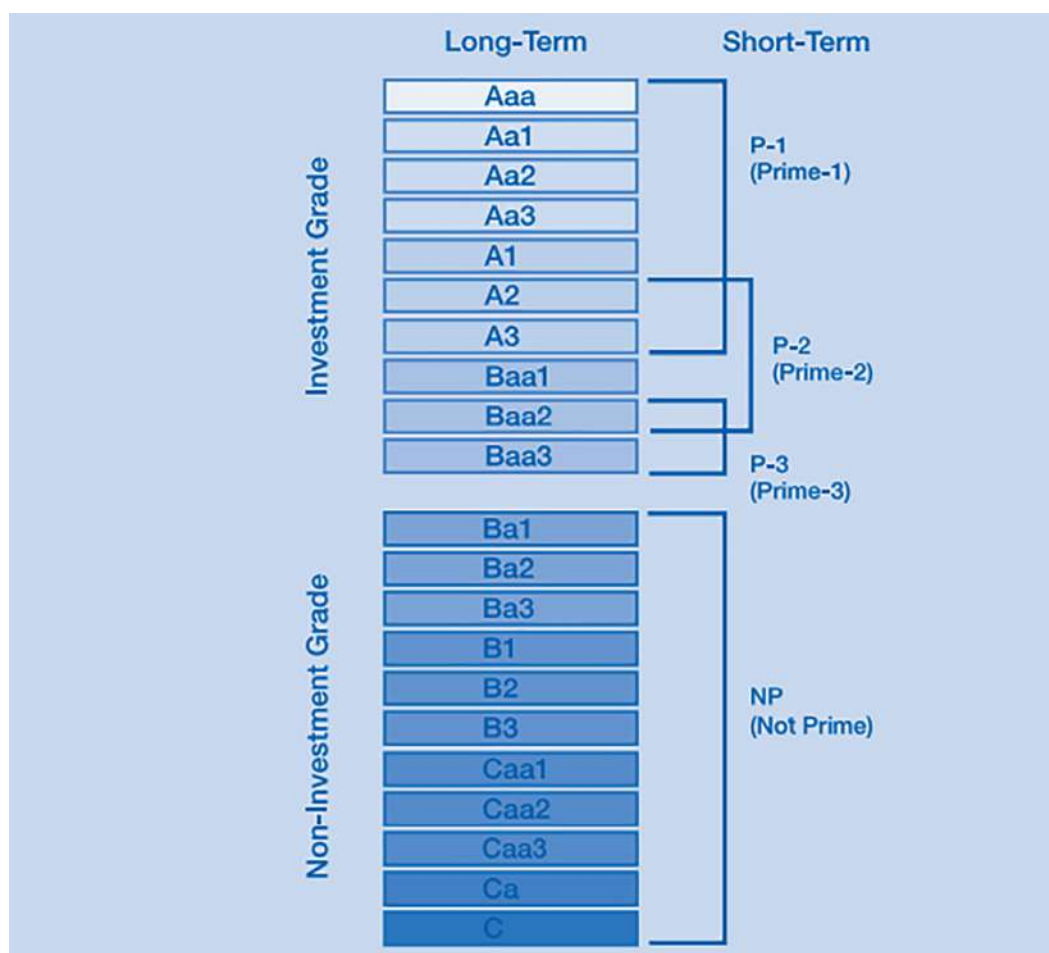

Рис. 3. Кредитний рейтинг корпорацій
Джерело: [24]

стратегія розвитку та інші фактори, які можуть впливати на її фінансову стабільність.

Макроекономічні фактори: Ураховуються макроекономічні фактори, такі як економічний розвиток країни, інфляція, процентні ставки, політична стабільність тощо, які можуть впливати на фінансове становище компанії.

Значення кредитних рейтингів більш детально зображено на рис. 3. Зокрема рейтинг поділяється на наступні категорії:

Інвестиційний (Investment Grade): AAA, AA, A, BBB. Ці рейтинги вказують на високий рівень надійності компанії та низький ризик неповернення кредиту.

Спекулятивний (Speculative Grade): BB, B, CCC, CC, C. Ці рейтинги вказують на вищий ризик неповернення кредиту та можуть бути присвоєні компаніям з менш стабільною фінансовою ситуацією.

Дефолтний (Default): D. Цей рейтинг вказує на те, що компанія не в змозі виконати свої фінансові зобов'язання.

Кредитні рейтинги допомагають інвесторам та кредиторам приймати рішення про інвестування чи надання кредиту, а також дозволяють компаніям оцінювати свій фінансовий стан та ризики.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, до основних категорій ризиків в корпоративній діяльності відносять: ризик валютних курсів, ризик процентних ставок, ризик цін на сировину, кредитний ризик, ризик ліквідності, операційний ризик, політичний ризик.

Управління цими ризиками є важливою складовою стратегії кожної корпорації. Використання різноманітних інструментів управління ризиками, таких як фінансові деривативи, страхування, резервування, диверсифікація портфеля та фінансове планування, дозволяє підприємствам забезпечити фінансову стійкість та успішність їх діяльності в умовах невизначеності та нестабільності економічного середовища та високої конкуренції на ринку.

Ці інструменти дозволяють підприємствам ефективно управляти різноманітними фінансовими загрозами, зменшуючи ймовірність втрат та забезпечуючи стійкість їх бізнесу. Такий підхід до управління ризиками дозволяє компаніям зосередитися на досягненні стратегічних цілей та підвищенні конкурентоспроможності, не допускаючи серйозних негативних наслідків в результаті фінансових труднощів чи несприятливих ринкових умов.

Література

1. Брілі Р., Майерс С., Аллен Ф. Принципи корпоративних фінансів. McGraw-Hill Education, 2017.
2. Халл Дж. С. Опції, фьючерси та інші похідні інструменти. Pearson Education, 2017.
3. Брігем Е., Ерхардт М. Фінансове управління: теорія та практика. Cengage Learning, 2016.
4. Мертон Р. С. Про ціноутворення корпоративного боргу: ризикова структура відсоткових ставок. *Журнал фінансів*. 1974. Т. 29, № 2. С. 449–470.
5. Жоріон П. Стратегія «Value at risk»: новий стандарт управління фінансовими ризиками. McGraw-Hill Education, 2006.
6. Калп С. Мистецтво управління підприємницькими ризиками: від теорії ризику до створення вартості. John Wiley & Sons, 2001.
7. Таліб Н. Н. Чорний лебідь: вплив вкрай малоймовірних подій. Random House, 2007.
8. Копленд Т., Вестон Дж. Ф., Шастри К. Фінансова теорія та корпоративна політика. Pearson, 2014.
9. Лінсмейер Т. Дж., Пірсон Н. Д. Вимірювання ризику: вступ до концепції «Value at risk». McGraw-Hill Education, 2000.
10. Модільяні Ф., Міллер М. Х. Вартість капіталу, корпоративне фінансування та теорія інвестицій. *Американський економічний огляд*. 1958. Т. 48, № 3. С. 261–297.
11. Гітман Л., Зуттер Ч. Принципи фінансів. Cengage Learning, 2015.
12. Росс С. А., Вестерфілд Р. У., Джордан Б. Дж. Основи корпоративних фінансів. McGraw-Hill Education, 2015.
13. Крістенсен П. Ф., МакКензі І., Юнгблут М. Е. Стратегічне управління: створення конкурентного переваги. McGraw-Hill Education, 2018.
14. Альтмен Е. І., Хабібুলлін Р. Х., Лебон М., Балтзер М. Предиктивні моделі банкрутства: історичний огляд, теорія, практика та майбутні напрямки досліджень. *Journal of Business Economics*. 2009. Т. 79, № 5. С. 225–248.
15. Даффі Дж., Шін Г. Корпоративні фінанси: теорія і практика. Wiley, 2004.
16. Шафер У., Міллер К., Неміровські А. Корпоративні фінанси: теорія і практика. Pearson, 2017.
17. Девіс М., Хартвік Д. Фінансовий менеджмент. McGraw-Hill Education, 2018.
18. Петерсен М. Управління портфелем: теорія та практика. Wiley, 2009.
19. Хілліер Ф. С., Росс С. А. Управління корпоративними фінансами. McGraw-Hill Education, 2017.
20. Каплан Р. С., Нортон Д. П. Збалансована система показників: перетворення стратегії в дію. Harvard Business Press, 1996.
21. Fundamentals of Options on Futures. *CME Group*. URL: <https://www.cmegroup.com/education/whitepapers/fundamentals-of-options-on-futures.html> (дата звернення: 14.05.2024).

22. BacktestPortfolio. *Portfolio Visualizer*. URL: https://www.portfoliovisualizer.com/backtest-portfolio?s=y&benchmark=-1&benchmarkSymbol=SPY&portfolioNames=true&portfolioName1=Harry+Browne+Permanent+Portfolio&symbol1=VTI&allocation1_1=25.00&symbol2=TLT&allocation2_1=25.00&symbol3=BIL&allocation3_1=25.00&symbol4=GLD&allocation4_1=25.00 (дата звернення: 20.05.2024).

23. *Yahoo Finance*. URL: <https://finance.yahoo.com/> (дата звернення: 18.05.2024).

24. *Moody's*. URL: https://www.moody's.com/sites/products/productattachments/ap075378_1_1408_ki.pdf (дата звернення: 21.05.2024).

References

1. Brealey, R., Myers, S., Allen, F. (2017). *Principles of Corporate Finance*. McGraw-Hill Education.
2. Hull, J. C. (2017). *Options, Futures, and Other Derivatives*. Pearson Education.
3. Brigham, E. and Ehrhardt, M. (2016). *Financial Management: Theory and Practice*. Cengage Learning.
4. Merton, R. C. (1974). On the Pricing of Corporate Debt: The Risk Structure of Interest Rates. *Journal of Finance*. Vol. 29, No. 2. P. 449–470.
5. Jorion, P. (2006). *Value at Risk: The New Benchmark for Managing Financial Risk*. McGraw-Hill Education.
6. Kulp, S. (2001). *The Art of Risk Management: From Risk Theory to Value Creation*. John Wiley & Sons.
7. Taleb, N. N. (2007). *The Black Swan: The Impact of the Highly Improbable*. Random House.
8. Copeland, T., Weston, J. F., & Shastri, K. *Financial Theory and Corporate Policy*. Pearson.
9. Linsmeier, T. J., & Pearson, N. D. (200). *Risk Measurement: An Introduction to Value at Risk*. McGraw-Hill Education.
10. Modigliani, F., & Miller, M. H. (1958). The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment. *American Economic Review*. Vol. 48, No. 3. P. 261–297.
11. Gitman, L., & Zutter, C. (2015). *Principles of Finance*. Cengage Learning.
12. Ross, S. A., Westerfield, R. W., & Jordan, B. J. (2015). *Fundamentals of Corporate Finance*. McGraw-Hill Education.
13. Christensen, P. F., Mackenzie, I., & Jungblut, M. E. (2018). *Strategic Management: Creating Competitive Advantage*. McGraw-Hill Education.
14. Altman, E. I., Khabibullin, R. H., Lebon, M., Baltzer, M. (2009). Predictive Models of Bankruptcy: A Historical Overview, Theory, Practice, and Future Research Directions. *Journal of Business Economics*. Vol. 79, No. 5. P. 225–248.
15. Duffy, J., & Shin, G. (2004). *Corporate Finance: Theory and Practice*. Wiley.
16. Schafer, W., Miller, K. & Nemirovsky, A. (2017). *Corporate Finance: Theory and Practice*. Pearson.
17. Davis, M., & Hartwick, D. (2018). *Financial Management*. McGraw-Hill Education.
18. Petersen, M. (2009). *Portfolio Management: Theory and Practice*. Wiley.
19. Hillier, F. S., & Ross, S. A. (2017). *Corporate Financial Management*. McGraw-Hill Education.
20. Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1996). *The Balanced Scorecard: Translating Strategy into Action*. Harvard Business Press.
21. *Fundamentals of Options on Futures*. CME Group. URL: <https://www.cmegroup.com/education/whitepapers/fundamentals-of-options-on-futures.html>.
22. Backtest Portfolio. *Portfolio Visualizer*. URL: https://www.portfoliovisualizer.com/backtest-portfolio?s=y&benchmark=-1&benchmarkSymbol=SPY&portfolioNames=true&portfolioName1=Harry+Browne+Permanent+Portfolio&symbol1=VTI&allocation1_1=25.00&symbol2=TLT&allocation2_1=25.00&symbol3=BIL&allocation3_1=25.00&symbol4=GLD&allocation4_1=25.00.
23. *Yahoo Finance*. URL: <https://finance.yahoo.com/>.
24. *Moody's*. URL: https://www.moody's.com/sites/products/productattachments/ap075378_1_1408_ki.pdf.

Стаття надійшла до редакції 06.06.2024